

## ПОЛЬСЬКО-УКРАЇНСЬКЕ СТРАТЕГІЧНЕ ПАРТНЕРСТВО У ФОКУСІ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ: ТЕНДЕНЦІЇ, ВИКЛИКИ, ПЕРСПЕКТИВИ

### POLISH-UKRAINIAN STRATEGIC PARTNERSHIP IN THE FOCUS OF SCIENTIFIC RESEARCH: TRENDS, CHALLENGES, PROSPECTS

Єлова Т.А.,

*кандидат політичних наук, доцент,  
докторантка кафедри політології та державного управління  
Волинського національного університету імені Лесі Українки*

У статті здійснено аналітичний огляд наукових підходів до вивчення польсько-українських відносин у контексті просування демократії та європейської інтеграції. Метою наукової розвідки є аналітичний огляд підходів до вивчення польсько-українського стратегічного партнерства в контексті євроінтеграції та демократії, визначення теоретичних рамок, основних тенденцій і викликів, а також окреслення перспектив міждисциплінарних досліджень із урахуванням внутрішніх і зовнішніх чинників. Авторка акцентує увагу на тому, що попри активізацію політичного, економічного та безпекового співробітництва між Польщею та Україною, наукове осмислення цього партнерства досі має фрагментарний характер. Значна частина наявної літератури присвячена інформаційному висвітленню теми, натомість бракує системних досліджень, заснованих на порівняльному аналізі зовнішніх і внутрішніх чинників демократизації. Особливу увагу приділено огляду наукових праць зарубіжних дослідників (Ф. Шіммельфенніг, Д. Келлі, М. Вахудова, С. Лавенекс та ін.), які аналізують ефективність політики Європейського Союзу щодо просування демократії в країнах Східного партнерства. У статті окреслено основні теоретико-методологічні рамки цих досліджень, зокрема теорію демократичного транзиту, концепцію політичної умовності та моделі зовнішнього впливу. Водночас автор критично оцінює обмеженість деяких підходів, які нехтують соціально-економічними чинниками або надмірно акцентують роль ЄС на шкоду іншим транснаціональним впливам. На прикладі польсько-українських відносин підкреслено потребу в подальших комплексних дослідженнях, які враховуватимуть як міжнародні стимули, так і внутрішньополітичні процеси, що впливають на динаміку демократичної трансформації. Зазначено, що стратегічне партнерство Польщі та України, маючи історичне підґрунтя, має значний потенціал розвитку й потребує глибокого вивчення для ефективної зовнішньої політики, зміцнення безпеки та інтеграції України в європейський простір. Зроблено висновок про доцільність посилення міждисциплінарного аналізу, який дозволить глибше зрозуміти механізми європейської інтеграції та формування стратегічного партнерства між країнами регіону.

**Ключові слова:** польсько-українські відносини, демократизація, Європейський Союз, стратегічне партнерство, політична умовність, науковий дискурс.

The article presents an analytical review of scholarly approaches to the study of Polish-Ukrainian relations in the context of democracy promotion and European integration. The aim of this study is to provide an analytical overview of approaches to examining Polish-Ukrainian strategic partnership in the context of European integration and democracy promotion, to identify theoretical frameworks, key trends and challenges, and to outline prospects for interdisciplinary research considering internal and external factors. The author emphasizes that, despite the intensification of political, economic, and security cooperation between Poland and Ukraine, academic reflection on this partnership remains fragmented. A significant portion of the existing literature focuses on media coverage, while comprehensive research based on a comparative analysis of external and internal factors of democratization is lacking. Particular attention is given to the works of foreign scholars (F. Schimmelfennig, D. Kelly, M. Vachudova, S. Lavenex, and others) who analyze the effectiveness of the European Union's democracy promotion policies in the Eastern Partnership countries. The article outlines the main theoretical and methodological frameworks of these studies, including the theory of democratic transition, the concept of political conditionality, and models of external influence. At the same time, the author critically assesses the limitations of certain approaches that overlook socio-economic factors or excessively prioritize the EU's role at the expense of other transnational actors. Using the example of Polish-Ukrainian relations, the study highlights the need for further comprehensive research that takes into account both international incentives and domestic political processes influencing the dynamics of democratic transformation. It is noted that the strategic partnership between Poland and Ukraine, rooted in a shared history, holds significant potential for development and requires in-depth study to ensure effective foreign policy, strengthen security, and support Ukraine's integration into the European political space. The article concludes with a call for enhanced interdisciplinary analysis to better understand the mechanisms of European integration and the development of strategic partnerships between countries in the region.

**Key words:** Polish-Ukrainian relations, democratization, European Union, strategic partnership, political conditionality, academic discourse.

**Постановка проблеми.** У сучасних умовах геополітичної турбулентності та гібридних загроз стратегічне партнерство між Польщею та Україною набуває виняткового значення не лише для двосторонніх відносин, а й для безпеки та ста-

більності всього європейського регіону. Польща виступає одним із ключових союзників України в умовах повномасштабної агресії Російської Федерації, активно підтримуючи її політично, економічно, гуманітарно та безпеково. Водночас

українсько-польське співробітництво формує нову архітектуру регіональної взаємодії, яка заснована на принципах солідарності, взаємної підтримки та спільних цінностей демократичного розвитку.

Попри важливість цієї взаємодії, академічне осмислення польсько-українського стратегічного партнерства залишається недостатньо систематизованим. Існуючі дослідження здебільшого зосереджені на окремих аспектах співпраці – політичному діалозі, прикордонному співробітництві, гуманітарній допомозі або впливі Польщі як члена ЄС на процеси європейської інтеграції України. Проте бракує комплексного аналізу, що охоплював би взаємозалежність зовнішніх і внутрішніх чинників, динаміку демократизаційних процесів, а також роль Польщі у контексті ширшої політики Європейського Союзу щодо Східної Європи.

У зв'язку з цим постає необхідність глибшого дослідження наукового дискурсу, присвяченого українсько-польським відносинам, з урахуванням сучасних викликів і трансформаційних процесів. Такий аналіз дозволяє не лише виявити домінуючі теоретичні підходи і оцінити ефективність реалізованих стратегій, але й окреслити нові перспективи для міждержавної співпраці. Дослідження наукового фокусу на цьому партнерстві є надзвичайно важливим для формування обґрунтованої політики, розвитку інституційної спроможності та зміцнення демократичної стійкості обох країн у спільному європейському просторі.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Умови для поглибленого аналізу сучасних українсько-російських відносин, з урахуванням історичної ретроспективи, ґрунтуються на дослідженнях, представлених у монографії М. Білоблочно [68]. Вплив зовнішніх акторів на формування українсько-польських відносин був предметом наукової уваги таких дослідників, як А. Клепиков [49], В. Кулик [52], С. Онуфрив [57], М. та Г. Рябчук [27], К. Серажим [61], Г. Яворська [71], які зосереджувалися переважно на аналізі політичного дискурсу України в посткомуністичну добу. Що стосується вивчення актуальних тенденцій у зовнішній політиці України та її сусідніх держав, то в даній роботі використано результати наукових праць В. Балюка [1], В. Манжолі [22], Ю. Пахомова [69], Г. Перепелиці [58].

Попри широку тематику й значний обсяг досліджень, присвячених польсько-українським відносинам, наразі відчувається дефіцит цілісних і системних наукових студій, які б комплексно аналізували міжнародне співробітництво та стратегічне партнерство між Україною та Польщею. Особливо актуальним є такий підхід у контексті подвійного розширення європейського простору, що вкотре засвідчує наукову новизну й значущість запропонованого дослідження.

**Формулювання цілей статті (постановка завдання).** Мета наукової розвідки є здійснення аналітичного огляду наукових підходів до дослідження польсько-українського стратегічного партнерства у контексті європейської інтеграції та просування демократії, виявлення теоретичних рамок, основних тенденцій і викликів у вивченні цієї теми, а також окреслення перспектив подальших міждисциплінарних досліджень, що враховують зовнішні та внутрішні чинники формування двосторонніх відносин.

**Виклад основного матеріалу дослідження.** Аналіз останніх публікацій показує, що особливості двосторонньої співпраці між Польщею та Україною досліджувалися недостатньо. Ця проблема переважно висвітлюється в інформаційному режимі на сторінках періодичної преси, що зумовлює потребу узагальнення та проведення глибшого аналізу комплексу проблем і особливостей, пов'язаних з здійсненням польсько-українського співробітництва [55]. Нами переважно досліджувалися наукові розвідки закордонних фахівців, оскільки важливо побачити проблему зі сторони: українські та польські дослідники перебуваючи в центрі подій, взаємовідносин між держави, мають все таки заангажовану думку щодо історичних фактів та постатей і можливостей співпраці, що часто заважає об'єктивно оцінити ситуацію.

Значущість стратегічного партнерства між Україною та Польщею знаходить підтвердження у працях провідних західних науковців і аналітиків. Зокрема, відомий американський політолог Збігнев Бжезінський підкреслював ключову роль польсько-українських відносин у забезпеченні стабільності та безпеки на європейському континенті [3]. Подібну позицію поділяє професор Гарвардського університету М. Бальмаседа, який акцентує на життєво важливому значенні співпраці між Україною та країнами Центральної Європи для зміцнення регіональної безпеки. Аналітик дослідницької організації RAND Corporation С. Ларрабі звертає увагу на провідну роль Польщі у підтримці євроінтеграційного курсу України [20].

У дослідженнях польських вчених К. та Р. Волчук аналізується розвиток польсько-українських відносин у кінці XX століття в контексті розширення Європейського Союзу та НАТО. Автори наголошують на стратегічному значенні цих відносин для європейської стабільності, акцентуючи водночас на викликах, що постали внаслідок інтеграційних процесів – зокрема, обмеженнях у транскордонній торгівлі та міграційній сфері. Попри це, дослідники підкреслюють прагнення обох сторін до збереження й розвитку стратегічного партнерства [43].

Аналіз польських джерел дозволяє виокремити низку ключових положень: по-перше, незалежна Україна розглядається як фундаментальний

чинник загальноєвропейської безпеки; по-друге, розширення НАТО та ядерна тематика істотно вплинули на динаміку двосторонніх відносин; по-третє, стратегічна співпраця між Варшавою та Києвом сприяла просуванню політичних і економічних інтересів обох держав.

Окремої уваги заслуговують праці варшавської дослідниці Й. Камінської, яка досліджує вплив членства в ЄС на адміністративні та політичні трансформації в країнах Центрально-Східної Європи [16]. У своїх роботах вона аналізує ефекти європеїзації на національні інститути та їхню здатність формувати й реалізовувати зовнішню політику ЄС, зокрема через механізми координації в дипломатичних структурах Польщі.

Вагому групу джерел становлять офіційні документи, оприлюднені в різні періоди польської державності, які охоплюють історичні етапи Другої Речі Посполитої, Польської Народної Республіки та сучасної Республіки Польща. До цієї категорії належать, зокрема, такі нормативно-правові акти, як: «Конституція від 17 березня 1921 року», «Конституція Речі Посполитої від 23 квітня 1935 року», «Конституція (Основний Закон) Української Радянської Соціалістичної Республіки» від 20 квітня 1978 року, а також чинна «Конституція Республіки Польща» від 2 квітня 1997 року.

Окрім основоположних законодавчих актів, важливу джерельну базу для дослідження становлять збірники документів, які дають змогу проаналізувати особливості формування зовнішньополітичних концепцій Польщі з огляду на нормативно-правове забезпечення. Серед таких джерел слід виокремити: «Міждержавні відносини України та Республіки Польща: збірник документів» [54], «Договір про добросусідство, дружні взаємини та співробітництво від 18 травня 1992 року» [46], «Зовнішня політика України: стратегічні оцінки, прогнози та пріоритети» [48], «Протокол про створення Консультативного Комітету Президентів України та Республіки Польща» [60], «Статут Консультативного Комітету Президентів України і Республіки Польща» [63], «Uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 22 lipca 2016 r. w sprawie oddania hołdu ofiarom ludobójstwa dokonanego przez nacjonalistów ukraińskich II Rzeczypospolitej w latach 1939–1945» [37], «Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 27 lipca 1990 r. Do Narodu Ukraińskiego z okazji proklamowania suwerenności państwowe Ukrainy» [38], «Udział prezydenta RP z małżonką i prezydenta Ukrainy z małżonką w koncercie inauguracyjnym «Rok Ukrainy w Polsce» [39], і такі ін.

До переліку джерел також варто включити низку документів польського парламенту та офіційних міждержавних заходів, зокрема: постанову Сейму Республіки Польща від 22 липня 2016 року щодо вшанування жертв геноциду, вчиненого

українськими націоналістами у 1939–1945 роках; постанову Сенату Республіки Польща від 27 липня 1990 року до українського народу з нагоди проголошення державного суверенітету України; а також протокольні матеріали щодо участі президентів України та Польщі у заходах, присвячених відкриттю «Року України в Польщі» тощо.

Значну частину джерельної бази, використаної в дисертації, становлять сучасні міждержавні нормативно-правові документи, що регламентують співпрацю між Республікою Польща та Україною в торговельно-економічній, правовій, гуманітарній та інших сферах суспільного життя. Водночас основна увага була зосереджена на тих джерелах, які безпосередньо стосуються формування й реалізації зовнішньополітичного курсу, зокрема політичного діалогу між обома державами. Серед ключових документів цього напрямку варто виділити: «Договір між Україною та Республікою Польща про добросусідство, дружні відносини і співробітництво», [46] «Спільну заяву Президента України і Президента Республіки Польща “Про примирення – в 60-ту річницю трагічних подій на Волині”» [62], а також програму «Партнерство заради миру» [59] тощо.

Чимало з таких документів були оприлюднені у вигляді окремих видань та збірників. З-поміж них варто згадати збірник матеріалів і документів, укладений М. Сорокою, під назвою «Світ відкриває Україну: про зовнішню політику Української держави у 90-х рр. XX століття. Статті. Документи. Коментарі». Це видання містить не лише тексти міжнародних угод, а й інтерв'ю, коментарі політиків та політологів. Основу публікації становлять репортажі, нотатки та есе автора, присвячені закордонним візитам і переговорам керівництва України, в яких він брав безпосередню участь. Розділи книги доповнюються аналітичними коментарями провідних дипломатів, державних діячів та експертів.

До кола джерел мемуарно-публіцистичного характеру, які доповнюють картину українсько-польських відносин, належать спогади державних і політичних діячів Польщі, зокрема Ю. Пілсудського [25], та Г. Юзевського [15]. Важливу джерельну цінність становлять також тексти виступів сучасних президентів України та Польщі, які дають змогу простежити їхні позиції, плани та бачення щодо актуальних питань двосторонньої співпраці. Зазначені матеріали широко використовуються в межах дисертаційного дослідження як репрезентативні свідчення політичного дискурсу обох країн.

Різні аспекти польсько-українських відносин послідовно висвітлювалися в науковій діяльності низки польських дипломатів і аналітиків. Зокрема, серед вагомих постатей слід згадати Броніслава Геремека [44] та Єжи Козакевича [51], – колиш-

нього посла Республіки Польща в Україні. У своїх дослідженнях Є. Козакевич детально аналізує характерні риси міждержавного діалогу у період 1991–1996 років, виокремлюючи зовнішньополітичні впливи, що визначали динаміку співпраці. Основна теза його праць полягає в тому, що суттєвий тиск на розвиток польсько-українських відносин, особливо в контексті європейського вибору України, здійснювала Російська Федерація.

Серед українських дипломатів, які опосередковано торкалися теми польсько-українського партнерства, варто відзначити В. Горбуліна та А. Зленка. Хоча їхні дослідження мають ширший геополітичний фокус, у них наголошується на пріоритетності відносин із Польщею в зовнішньополітичній стратегії України. Автори підкреслюють, що після розпаду СРСР склалися принципово нові умови для формування регіональної безпечної архітектури, у межах якої Польща відігравала важливу роль.

Східний вектор зовнішньої політики Польщі, зокрема її підходи до України, досліджувався польськими політологами – Б. Візімірською [42], А. Міщук [24], А. Чойновською [5] та іншими. У їхніх працях проаналізовано трансформацію польської східної політики в умовах краху радянської системи та утворення незалежних держав. Особливу увагу приділено концепції так званої «двошляхової» політики, яка передбачала одночасне просування інтересів Польщі як на західному, так і на східному напрямках.

Комплексне опрацювання широкого кола джерел дозволило не лише поглибити розуміння логіки польсько-українських відносин, але й порівняти наукові інтерпретації з іншими загальновизнаними фактами. Цінний аналітичний внесок у цій сфері зробив С. Бурант [4], який у своїх працях детально описує період спаду активності у двосторонніх відносинах у 1993–1994 роках, а також окреслює особливості реалізації політики «двошляховості», започаткованої Президентом Польщі Лехом Валенсою. Водночас, незважаючи на багатство фактичного матеріалу, автор приділяє недостатню увагу політичному виміру співпраці та аспектам міжрегіонального партнерства.

Аналізу зовнішньополітичних концепцій сучасної Польщі, зокрема тих, що публікувалися на сторінках впливового часопису «Kultura», присвячено низку сучасних українських досліджень. Зокрема, вартісним внеском у цю проблематику є монографія волинських науковиць Л. Стрільчук та Ю. Пасічник «Президентський вимір сучасних українсько-польських відносин» (2020) [65] яка є однією з найновіших праць в українській історіографії з цієї теми. У ній дослідниці зосереджуються на аналізі еволюції політичного діалогу між двома державами через призму президентської дипломатії та стратегічного партнерства.

Серед останніх напрацювань, що стосуються інтерпретації польських зовнішньополітичних підходів щодо України, варто виокремити також колективну монографію за участі Л. Стрільчук та О. Добржанського «Паралелі ментальностей у сучасних українсько-польських відносинах» [36]. У відповідному розділі автори аналізують співвідношення традиційних та інноваційних елементів у формуванні концептуальних засад зовнішньої політики Польщі у відносинах з Україною. Дослідницька діяльність Л. Стрільчук вирізняється глибоким і системним вивченням динаміки польсько-українських взаємин упродовж 1990-х – початку 2000-х років. У своїх монографіях і наукових статтях авторка приділяє увагу ролі України в польській східній політиці, становленню та реалізації концепції стратегічного партнерства, двосторонній співпраці у військовій, гуманітарній та економічній сферах, а також впливу політики історичної пам'яті на міждержавні та міжнаціональні відносини між двома країнами [64].

Варто також звернути увагу на науковий доробок чернівецького політолога В. Моцока [56], який спеціалізується на дослідженні політичних вимірів сучасних польсько-українських відносин. У центрі його уваги – аналіз зовнішньої політики Республіки Польща з акцентом на військовий вектор співпраці з Україною, а також простеження еволюції двосторонніх відносин упродовж 1990-х – початку XXI століття.

Аспекти сучасної зовнішньої політики Республіки Польща щодо України стали предметом дослідження луцької науковиці Ю. Ключук [50]. У своїх публікаціях дослідниця зосереджується на аналізі особистих контактів між президентами обох країн, вивчає діяльність Консультативного Комітету Президентів України та Польщі як інституційного механізму впливу на формування зовнішньополітичного курсу. Значну увагу вона приділяє також оцінці співпраці у межах Програми НАТО «Партнерство заради миру», впливу політики історичної пам'яті на двосторонні відносини, а також ролі суспільно-історичних стереотипів у процесі взаємодії між лідерами держав та в ширшому контексті українсько-польських міждержавних зв'язків.

Проблематиці ставлення повоєнної польської влади до українського населення присвячені праці чернівецьких істориків Ю. Макара та В. Макара [53]. Автори зібрали обширну джерельну базу щодо депортаційних кампаній, здійснених у післявоєнний період, що дозволяє ґрунтовно реконструювати масштаби й наслідки цих дій. Окремо Ю. Макар аналізує питання розселення української національної меншини в сучасній Польщі, її соціальну адаптацію та становище в польському суспільстві.

Значний науковий доробок, присвячений сучасній зовнішній політиці Польщі щодо України, належить С. Трояну [67]. У своїх працях дослідник розглядає польсько-українські відносини крізь призму глобальних трансформацій, що відбулися у Центрально-Східній Європі на зламі 1990-х років. С. Троян аналізує динаміку міждержавних зв'язків у контексті становлення нової геополітичної архітектури Європи, приділяючи особливу увагу впливу міжнаціональних взаємин, політики історичної пам'яті, а також трансформації зовнішньополітичних концепцій у пострадянському просторі. Його аналітичні розвідки охоплюють широкий спектр проблем, пов'язаних із міжнародною співпрацею України та Польщі, і дозволяють глибше зрозуміти природу двостороннього стратегічного діалогу в умовах європейських інтеграційних процесів.

Важливими для написання нашого дослідження стали праці українських політологів, які аналізують міждержавні відносини України і Польщі та їх зовнішньополітичні концепції 90-х років ХХ – перших десятиліть ХХІ століття, зокрема, це праці київської дослідниці Г. Зеленько [47], чернівецького політолога В. Струтинського [66] та дослідника сучасної політичної системи Польщі В. Дем'янця [45].

Останніми роками вивчення просування демократії ЄС стало предметом декількох серйозних розвідок, серед яких праці таких учених, як М. Вахудової [40], Д. Келлі [17], П. Кубічек [19], Дж. Прідхема [26], Ф. Шіммельфенніга [33] та інших. Ці дослідження наводять на низку суттєвих висновків, щодо ефективності ЄС у просуванні демократії. Перш за все, вони акцентують увагу на тому факті, що умова політичного вступу, яку можна розуміти як надійну перспективу стати членом європейської спільноти після ретельних демократичних реформ, найефективніша серед стратегій та інструментів ЄС. Це в той час, коли надзвичайно надійні умови приєднання вимагають сприятливого політичного становища на внутрішній арені цільових країн. Ф. Шіммельфенніг довів, що це необхідна умова успішного просування демократії в ЄС. Хоча автор і не наполягає, що умови вступу до ЄС більш важливі, ніж внутрішні принципи демократизації, проте все ж він зазначає, що в багатьох випадках зовнішні стимули ЄС відіграли важливу роль у подоланні внутрішніх перешкод на шляху подальших демократичних реформ [32].

На думку Ф. Шіммельфенніга та С. Ханно, останні дослідження ЄС із просування демократії мають ряд теоретичних та методологічних характеристик. По-перше, у них, як правило, дотримано теорії демократичного транзиту, яка сфокусована на політичних рішеннях державних лідерів і країн-претендентів щодо зміни режиму та його резуль-

татів [32]. З їхнього кута зору, ЄС був задуманий як додатковий актор у процесі демократичного транзиту, який забезпечує зовнішні обмеження і можливість вибору еліти й контреліти.

Сучасні наукові студії щодо просування демократії ЄС, на нашу думку, мають деякі недоліки, які можуть призвести до упередженості й обмеженості у висновках. З одного боку, вони акцентовані на взаємодії ЄС із внутрішньою елітою в країнах, на які направлена політика Східного партнерства, з іншого – одночасно нехтують соціально-економічним розвитком як додатковою або альтернативною причиною демократизації. Крім того, акцент на ЄС як міжнародній організації може відсутності на другий план ефекти, що здійснюють інші транснаціональні та міжнародні актори. У зв'язку з цим, дослідження просування демократії можуть систематично переоцінювати значення стимулів ЄС у процесі демократизації. Емпіричний акцент на країнах з погляду їхнього членства в Євросоюз вносить невизначеність щодо результатів впливу на міжнародні відносини країн-нечленів ЄС [32].

Відзначимо дослідження, зосереджені на здатності ЄС забезпечити зовнішню модель стимулу аби викликати трансформаційні зміни в країні-партнері, які присутні у працях Ф. Шіммельфенніга [28] і У. Зедельмаєра [30-31]. У той час, як деякі з учених скептично ставляться до перетворювальної сили, сумніваючись, що ЄС може утримувати у своєму найближчому оточенні держави, не показуючи перспективу членства. Інші дослідники сприймають коливальну політику ЄС між «включенням і виключенням» як спробу регулювати зміни політичного устрою в Європі, а отже, схвалюють вступ до Євросоюзу як «значний крок уперед» [70]. Так уважають Р. Даннреутер [7] і С. Лавенекс [21], а Л. Делкор і Е. Тульмец [8] описують ЄС як «передового міжнародного актора» [12].

Багато досліджень зосереджені на результативності та ефективності ЄС щодо просування демократії у третіх країнах. У цих працях ЄС розглянутий як промоутер демократії з просування її інструментів і стратегій [41]. Спираючись на наукові дослідження М. Сміт [35], С. Лавенекс [21], М. Фільтенборга [10], Л. Фріса і А. Мерфі [11], можемо виділити п'ять типів управління в ЄС, кожен із яких має вирішальне значення для того, як євроспільнота ставиться і взаємодіє із «зовнішнім світом»: геополітичне, культурне, транзакційне, правове та інституційне. Ці науковці стверджують, що шляхом управління ЄС прагне ефективно впливати на сусідні країни.

Важлива думка про те, що важелі ЄС слабкі не лише через відсутність перспективи членства (навіть для європейських країн-партнерів), але тому, що це в результаті незрозуміло, яку фактичну нагороду за прийняття до ЄС отримують

держави, знаходимо в роботі Г. Екскібано [9]. Він зазначає, що стимули, пропонувані ЄС, занадто слабкі, щоб спонукати сусідні країни до внутрішніх реформ. Його позицію підтримують Дж. Батт та ін. [2], Т. Гулд [13], Дж. Келлі [17], М. Кремона і К. Хілліон [6], С. Мілчер і Т. Слей [23], К. Сміт [34], Г. Хауккала [14].

В останні роки порівняльний аналіз ЄС у питаннях просування демократії став предметом декількох закордонних монографічних робіт. Ці дослідження переважно сходяться щодо суттєвих висновків з приводу ефективності ЄС у просування демократії. Перш за все, автори сходяться на тому, що політичні умови приєднання, тобто надійні перспективи стати членом ЄС після ретельних демократичних реформ, були найефективнішою стратегією ЄС. З другого боку, щоб мати вагоме значення, навіть дуже надійні умови приєднання вимагають сприятливої політичної ситуації на внутрішній арені цільових країн. Це необхідний чинник успішного просування демократії в євроспільноті. Хоча в цих наукових розвідках не стверджено, що зумовленість вступу до ЄС більш важлива, ніж внутрішні умови демократизації, у них показано: неодноразово зовнішні стимули Євросоюзу відіграли важливу роль у подоланні внутрішніх перешкод на шляху подальших демократичних реформ [29]. Умовна пропозиція членства в ЄС, як і раніше залишається важливим чинником демократизації. Отже, робимо висновок, що, у той час, як фундаментальні культурні диспозиції відіграють важливу роль у демократизаційних перспективах сусідніх країн, ЄС як незалежний посередник демократичної консолідації або як стримуючий чинник для просування демократії, використовує політичну обумовленість [29].

Отже, вивчення джерельної бази українсько-польських відносин дозволяє стверджувати, що для вивчення стратегічного партнерства вже зроблено багато, зокрема проаналізовано низку важливих документів, розглянуто організаційно-правові механізми реалізації економічного партнерства, проведено міжнародні ділові зустрічі на найвищому рівні. Однак не всі аспекти двосторонніх відносин є стабільними та активними, тому вивчення взаємин України та Польщі вимагає постійного дослідження нових подій та непередбачених нюансів міжнародних відносин.

**Висновки та перспективи подальших розвідок.** Результати проведеного аналізу свідчать про зростаючу актуальність наукового осмислення польсько-українського стратегічного партнерства в умовах глибоких геополітичних трансформацій і гібридної війни Російської Федерації проти

України. Незважаючи на багаторічну динамічну взаємодію між Польщею та Україною в політичній, безпековій, економічній та гуманітарній сферах, академічна рефлексія цих процесів залишається обмеженою та фрагментарною. У науковому дискурсі досі бракує системних досліджень, що ґрунтувалися б на міждисциплінарному аналізі, порівняльних підходах та критичній оцінці як зовнішніх, так і внутрішніх чинників впливу.

У дослідженні було виявлено, що ключові аспекти зовнішньої політики Республіки Польща щодо України отримують висвітлення в дослідженнях як зарубіжних, так і українських авторів. Особливу цінність становлять наукові напрацювання, що розглядають діяльність Консультативного комітету президентів, політику історичної пам'яті, вплив стереотипів на міждержавний діалог, роль Польщі в європейській інтеграції України та в контексті програм на кшталт «Партнерство заради миру». Водночас велика частина наукових праць, присвячених просуванню демократії, демонструє тенденцію до зосередження на політичній умовності як основному інструменті впливу Європейського Союзу, часто нехтуючи глибшими соціально-економічними та культурними чинниками. Аналіз джерел також засвідчив важливу роль документальних збірників, мемуарів, офіційних декларацій, міжнародних угод і конституційних актів, що відображають еволюцію польсько-українських відносин у пострадянський період. Саме ці матеріали дозволяють реконструювати політичну динаміку, прослідкувати механізми інституційної співпраці та виявити стратегічні орієнтири обох держав.

Комплексне вивчення наукових підходів до проблематики стратегічного партнерства між Польщею та Україною свідчить про потребу розширення наукових інструментів для аналізу цих відносин. Перспективними напрямками подальших досліджень є: глибший аналіз політики пам'яті як чинника зовнішньої політики; оцінка ефективності міжурядових форматів співпраці; дослідження взаємодії в межах нових безпекових ініціатив ЄС і НАТО; порівняльне дослідження впливу Польщі на демократичну трансформацію України в умовах членства першої у ЄС.

Таким чином, стратегічне партнерство між Польщею та Україною має не лише потужне історичне підґрунтя, але й значний потенціал для подальшого розвитку. Його глибоке академічне вивчення є необхідною умовою для формування ефективної зовнішньої політики обох держав, посилення регіональної безпеки та утвердження України як повноправного учасника європейського політичного простору.

## СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Baluk W. Wschodnia polityka Polski i zachodnia polityka Ukrainy (historyczny i koncepcyjny zarys problemu). *Region czarnomorski: Bocznik Instytutu Europy Środkowo-Wschodniej* / red. T. Kapuśniak, A. Gil. Lublin: Instytut Europy Środkowo-Wschodniej. 2009. Część 1. S. 45–57.
2. Batt J., Lynch D., Missiroli A., Ortega M. & Triantaphyllou D. Partners and Neighbours: ACFSP for a Wider Europe, Chaillot Paper, 64, September. – Paris, EU Institute for Security Studies, 2003.
3. Brzezinski Z. The Grand Chessboard: American Primacy and Its Geostrategic Imperatives. New York: Basic Books, 1997.
4. Burant S. Ukraine and East Central Europe. *Ukraine in the world. Studies in the International Relations and Security Structure of a Newly Independent State* / Ed. By L. Hajda. Cambridge, 1998. P. 45–77.
5. Chojnowska A. Stosunki z Ukrainą. *Rocznik Polskiej Polityki Zagranicznej*, 1997. S. 138–146.
6. Cremona M. & Hillion C. L'Union Fait la Force? Potential and Limitations of the European Neighbourhood Policy as an Integrated EU Foreign and Security Policy. *EUI Working Papers, Law* 2006/39. – Florence, European University Institute, 2006.
7. Dannreuther R. Developing the Alternative to Enlargement: The European Neighbourhood Policy. *European Foreign Affairs Review*. № 2. 2006. P. 185.
8. Delcour L. & Tulmets E. (eds) Pioneer Europe? Testing EU Foreign Policy in the Neighbourhood. Baden-Baden, Nomos, 2008. P.232
9. Escribano G. Europeanisation without Europe? The Mediterranean and the Neighbourhood Policy. *EUI RSCAS Working Papers*. Florence, Robert Schuman Centre for Advanced Studies, European University Institute). 2006. P. 19.
10. Filtenborg M.S., Gänzle S. & Johansson E. An Alternative Theoretical Approach to EU Foreign Policy: «Network Governance» and the Case of the Northern Dimension. *Cooperation and Conflict*. 2002. № 4. pp. 387–407.
11. Friis L. & Murphy A. The European Union and Central and Eastern Europe: Governance and Boundaries. *Journal of Common Market Studies*. 1999. № 2. P. 37.
12. Ganzle S. EU Governance and the European Neighbourhood Policy: A Framework for Analysis. *Europe-Asia Studies*. 2009. Vol. 61, № 10. P. 1718.
13. Gould T. The European Economic Area: A Model for the EU's Neighbourhood Policy? Ukraine's Place in the Wider Europe. *Perspectives on European Politics and Societies*. 2004. № 2. P. 5.
14. Haukkala H. A Hole in the Wall? Dimensionalism and the EU's «New Neighbourhood Policy». *UPI Working Papers*. Helsinki, UPI, 2003. P. 41.
15. Jyzewski H. Zamiast pamiętnika. *Zeszyty Historyczne* (Pryz). 1982. № 60. 245 s.
16. Kaminska J. The Link between National Foreign Policy and the Performance of a Country in the European Union: The Polish Case. *Journal of Contemporary European Research*. 2010. Vol. 6, № 1. P. 69–76.
17. Kelley J. New Wine in Old Wineskins: Promoting Political Reforms through the New European Neighbourhood Policy. *Journal of Common Market Studies*. №1. March. 2006. P. 44.
18. Kelley Ju.G Ethnic Politics in Europe. The Power of Norms and Size. Princeton, NJ: Princeton University Press, 2004.
19. Kubicek P. J. (ed.) The European Union and Democratization. London: Routledge, 2003.
20. Larrabee F. Stephen Ukraine's Place in European and Regional Security. *Ukraine in the World*. 1998. URL: <https://www.rand.org/pubs/reprints/RP748.html>;
21. Lavenex S. (2004) 'EU External Governance in «Wider Europe». *Journal of European Public Policy*, 11, 4.
22. Manzhola V. et al. Ukraine in Post Bipolar System of International Relations: Analytical Report. K.: Інститут міжнародних відносин, 2006. 66 с.
23. Milcher S. & Slay B. The Economics of the «European Neighbourhood Policy»: An Initial Assessment. *CASE Studies and Analyses*. Warsaw, CASE, 2005. P. 291.
24. Miszczuk A. Pogranicze polsko-ukraińska polityka zagraniczna III R. *Polskie pogranicza a polityka zagraniczna w progu XXI wieku*. Pod redakcją R. Stemplowskiego i A. Zelazo. Warszawa, 2002. 270 p.
25. Pilsudski J. Pisma zbiorowe. T.V. Warszawa, 1939. 658 s.
26. Pridham G. Designing Democracy: EU Enlargement and Regime Change in Post-Communist Europe. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2005.
27. Ryabchuk M. The Ukrainian «Friday» and the Russian «Robinson»: The Uneasy Advent of Postcoloniality. *Canadian-American Slavic Studies*. 2010. № 44. p. 7–24.
28. Schimmelfennig F. Europeanization beyond Europe // Living Reviews in European Governance. 23 August 2007. URL: <http://www.livingreviews.org/lreg-2007-1>.
29. Schimmelfennig F. & Scholtz H. Legacies and Leverage: EU Political Conditionality and Democracy Promotion in Historical Perspective. *Europe-Asia Studies*. 2010. Vol. 62, № 3. P. 443–444.

30. Schimmelfennig F. & Sedelmeier U. Governance by Conditionality: EU Rule Transfer to the Candidate Countries of Central and Eastern Europe. *Journal of European Public Policy*. 2004. №4. P. 11.
31. Schimmelfennig F. & Sedelmeier U. Introduction: Conceptualizing the Europeanisation of Central and Eastern Europe. *The Europeanisation of Central and Eastern Europe*. Ithaca, NY, Cornell University Press), 2005. pp. 1–28.
32. Schimmelfennig F., Hanno S. EU Democracy Promotion in the European Neighbourhood: Political Conditionality, Economic Development and Transnational Exchange. *European Union Politics*. 2008. № 9. P. 188–189.
33. Schimmelfennig, F., Engert S. and Knobel H. International Socialization in Europe: European Organizations, Political Conditionality, and Democratic Change. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2006.
34. Smith K. The Outsiders: The European Neighbourhood Policy. *International Affairs*. № 4. 2005. P. 81.
35. Smith M. The European Union and a Changing Europe: Establishing the Boundaries of Order. *Journal of Common Market Studies*. №1. 1996 P. 34.
36. Strilchuk L. V., Dobrzanskiy O. V. Similar mentality and perception in the context of contemporary Ukraine-Poland relations / *Contemporary issues of the world community and the role of social sciences in ensuring its development: collective monograph* / A.V. Bortnikova, A.V. Kroytor, D.V. Yakovlev, S.V. Kutsepai, etc. Lviv-Toruń: Liha-Pres, 2020. P. 99–124.
37. Uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 22 lipca 2016 r. w sprawie oddania hołdu ofiarom ludobójstwa dokonanego przez nacjonalistów ukraińskich II Rzeczypospolitej w latach 1939–1945. *Monitor Polski : dziennik urzędowy Rzeczypospolitej Polskiej*. 2016. 29 lipca. URL: <http://www.monitorpolski.gov.pl/mp/2016/726/1>
38. Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 27 lipca 1990 r. Do Narodu Ukraińskiego z okazji proklamowania suwerenności państwowej Ukrainy
39. Udział prezydenta RP z małżonką i prezydenta Ukrainy z małżonką w koncercie inauguracyjnym «Rok Ukrainy w Polsce», U. URL: [http://ksi.home.pl/archiwaprzelomu/obrazy/AP-6-1-1-29\\_43.PDF](http://ksi.home.pl/archiwaprzelomu/obrazy/AP-6-1-1-29_43.PDF).
40. Vachudova M. A. Europe Undivided. Democracy, Leverage, and Integrations since 1989. Oxford: Oxford University Press, 2005.
41. Wetzel A. & Orbie J. Promoting Embedded Democracy? Researching the Substance of EU Democracy Promotion. *European Foreign Affairs Review*. 2011. Vol. 16. P. 566.
42. Wizmirska B. Kronika stosunków międzynarodowych Polski w 2004 r. Ukraina 2004 r. *Rocznik Polskiej Polityki Zagranicznej*. Warszawa, 2005. S. 241.
43. Wolczuk K. Poland's Relations with Ukraine in the Context of EU Enlargement. One Europe or Several? Briefing Note 4/0. April 2001.
44. Геремек Б. Основні напрямки зовнішньої політики Польщі. *Політична думка*. № 1, 1998. С. 62–75.
45. Дем'янець В. Політична та соціально-економічна трансформація Польщі у 90-х роках. *Людина і політика*. 2000. № 4. С. 30–37.
46. Договір про добросусідство, дружні взаємини та співробітництво (18.05.1992 р.). *Україна на міжнародній арені. Збірник документів та матеріалів. 1991–1995 рр.* К.: Юрінком Інтер, 1998. С. 12–16.
47. Зеленько Г. «Навздогінна модернізація»: досвід Польщі та України: монографія. К.: «Критика». 2003. 216 с.
48. Зовнішня політика України – 2009: стратегічні оцінки, прогнози та пріоритети / За ред. Г.М. Перепелиці. К., 2010. 250 с.
49. Клепиков А. Домінування сакрального типу політичного дискурсу. Політологія посткомунізму: Політичний аналіз посткомуністичних суспільств / В. Полохало (керівник авт. колективу); Заг. ред-ція.: Є. Бистрицький (розд. 1), В. Полохало (розд. 2), С. Макеев (розд. 3), О. Дергачов (розд. 4). К.: Політична думка, 1995. 368 с.
50. Ключук Ю. Вплив Консультативного Комітету Президентів Республіки Польща та України на формування зовнішньополітичного курсу. *KELM*, № 3(19), 2017. С. 64–76;
51. Козакевич Є. Розширення НАТО та європейська політика України. *Політична думка*. 1999. № 1–2. С. 87–102.
52. Кулик В. Дискурс українських медій: ідентичності, ідеології, владні стосунки. Київ: Критика, 2010. 656 с.
53. Макар Ю., Горний М., Макар В. Від депортації до депортації: Суспільно-політичне життя холмсько-підляських українців (1915–1947). Дослідження. Спогади. Документи : У 3 томах. Том 2. Чернівці: Букрек, 2014. 899 с.
54. Міждержавні відносини України та Республіки Польща: зб. док.; відп. ред. Проф. П. Сардачук. Київ: САК, 2011. 547 с.
55. Моцик О. Ф. Новий вимір польсько-українського гуманітарного співробітництва
56. Моцок В. Розширення НАТО та українсько-польські відносини: еволюція взаємодії. *Науковий вісник Чернівецького університету*. Зб. Наук. Пр. Вип. 123–124. Історія. Політичні науки. Міжнародні відносини. Чернівці: Рута, 2002. С. 252–261.

57. Онуфрив С. Політичний дискурс ЗМІ України у світовому інформаційному просторі: Автореф. дис ... канд. філол. наук:10.01.08. Київ: Б.в., 2005. 20 с.
58. Перепелиця Г.М. Між Росією та Європою. Універсум. 2013. № 9-10 (239-240). С. 7–13.
59. Програма «Партнерство заради миру». Організація Північноатлантичного договору. URL [http://www.nato.int/cps/uk/natolive/topics\\_50349.htm](http://www.nato.int/cps/uk/natolive/topics_50349.htm).
60. Протокол про створення Консультативного Комітету Президентів України та Республіки Польща. URL: [http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/en/616\\_228](http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/en/616_228).
61. Серажим К. С. Дискурс як соціолінгвальне явище: методологія, архітектоніка, варіативність (на матеріалі сучасної газетної публіцистики): монографія. К.: Націон. ун-т ім. Тараса Шевченка, 2002. 392 с.
62. Спільна заява Президента України і Президента Республіки Польща «Про примирення – в 60-ту річницю трагічних подій на Волині». *Урядовий кур'єр*. 2003. 15 липня. № 128 (2543). С. 3.
63. Статут Консультативного Комітету Президентів України і Республіки Польща. URL [http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/en/616\\_228](http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/en/616_228).
64. Стрільчук Л. В. Україна – Польща: від добросусідських відносин до стратегічного партнерства (кінець XX – початок XXI століття): монографія. Луцьк: Волинські старожитності, 2013. 608 с.
65. Стрільчук Л., Пасічник Ю. Президентський вимір сучасних українсько-польських відносин: монографія. Луцьк: Терези, 2020. – 360 с.
66. Струтинський В. Політична відповідальність правлячих еліт у посткомуністичному суспільстві: етичний вимір проблеми. *Політичні та соціологічні студії: Зб.наук. праць*. Т.1. Чернівці, 2000. С. 165–176.
67. Троян С. С. Український вимір інтеграційних процесів на пострадянському просторі. *Regiony i pogranicza*. Olsztyn: Centrum Badan Wschodnich Osrodka Badan Naukowych im. Wojciecha Ketrzynskiego w Olsztynie, 2010. S. 193–199;
68. Україна та Росія у системі міжнародних відносин: стратегічна перспектива / М. П. Білоблоский та ін.; заг.ред. С. І. Пирожков; Рада національної безпеки України, Національний ін-т проблем міжнародної безпеки. К.: НІПМБ, 2001. 623 с.
69. Україна та Росія: потенціал взаємодії та співробітництва: зб. наук. пр. / НАН України, Ін-т світ. економіки та міжнар. відносин, Ін-т політ. і етнонац. дослідж. ім. І. Ф. Кураса; редкол.: Ю. А. Левенець та ін. К.: ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса, 2010. 207 с.
70. Шіммельфенніг Ф., Зедельмаєр У. Європеїзація Центральної та Східної Європи. Київ, Юніверс, 2010. 288 с.
71. Яворська Г.М. Європа в українських медіа-текстах: «учитель», «начальник», «сусід»... *Вісник Черкаського університету. Сер. Філологічні науки*. 2008. Вип. 140. Черкаси, С. 3–10.

Дата першого надходження рукопису до видання: 21.07.2025  
 Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 18.08.2025  
 Дата публікації: 30.09.2025